

11. E. A. Sarkisian. Orientarea după corpurile cerești, Chișinău, Editura „Lumina”, 1983, 64 p.
12. B. A. Voronțov-Veliaminov, Astronomia, Chișinău, Editura „Lumina”, 1982, 155 p.
13. F. Braunstein, J. F. Pepin, Ghid de cultură generală, București, Editura „Orizonturi”, Editura „Lider”, 1991, 364 p.

Socializarea politică: esența, factori, abordări

Manole Cartofeanu, doctor în filosofie

Socializarea politică reprezintă procesul de formare și dezvoltare a identității politice a subiecților prin asimilarea și interiorizarea normelor și valorilor specifice culturii politice într-un sistem politic dat. Prin acest proces complex și îndelungat individul își dezvoltă sentimentul de apartenență la grupurile sale de referință și este pregătit să își asume rolurile pe care comunitatea sa de origine i le impune, pentru exercitarea unui statut corespunzător în viitor.

În ultimele decenii au fost date numeroase definiții procesului de socializare (din perspectivă psihologică, sociologică, teoriei cognitive, interacțiunii simbolice). Cei mai mulți autori consideră socializarea ca un proces ontogenetic, stadial, constând în totalitatea influențelor formativ-educative exercitate de diferitele grupuri asupra indivizilor ce intră în componența lor. Prin acest proces indivizii asimilează limba, valorile, obiceiurile, tradițiile, deprinderile, atitudinile, normele, regulile de comportament specifice grupului social din care ei fac parte. Dezvoltarea normală a ființei umane reclamă contacte interindividuale, ocazii de a vedea, a auzi și învăța de la semenii, apropierea și comuniunea cu alte ființe umane, influențele formative, educative, modelatoare provin din partea unor agenți formali și informal, se produc în mod voit sau în mod spontan, generând pentru personalitatea în curs de dezvoltare mecanisme de asimilare, alegere, învățare, de adaptare, integrare, de conformare sau ne-conformare la cerințele modelului social, politico-juridic și moral.

Există două abordări majore ale conceptului de socializare politică: concepția liberală, care susține că socializarea politică se transmite de la o generație la alta, prin intermediul familiei, în copilărie, vine de la sine, se produce neplanificat, aleatoriu ca urmare a experiențelor personale;

concepția radicală, se transmite de la clasa dominantă la clasa subordonată, prin instituția mass-media, începând din copilărie și dezvoltându-se în adolescență. Radicalii consideră că socializarea este un proces sistematizat fiind rezultatul unui efort permanent de învățare prin intermediul unui număr variat de instituții. În cartea sa „Imaginea publică a liderilor și instituțiilor politice” savantul român Nicolae Frigoiu începe prezentarea formelor socializării politice din punctul de vedere al duratei în timp, unde distingem două forme:

- socializare primară, aceasta se referă la mecanismele de asimilare a rolurilor și statuturilor sociale de către copiii preșcolari, școlari și adolescenți, începând cu primele experiențe ale vieții umane. Începutul socializării este fixat, după ultimele cercetări, la vârsta de 5-6 ani, când încep să se contureze informațiile de bază ale personalității.

- socializarea secundară este procesul prin care adulții își asumă noi roluri sociale. Ea este compusă din două faze, prima cea de socializare (procesul de renunțarea la vechile norme și valori), și cea de-a doua de resocializare (de însușire a altora noi).

Din punct de vedere al modului în care se face socializarea există următoarele forme: socializare latentă și socializare manifestată; formală și neformală; conștientă și inconștientă; socializare directă și socializare indirectă. Socializarea latentă și neformală presupune învățarea socială de roluri și asimilarea de norme și valori prin participarea nemijlocită la comportamentul de grup, ca membru nemijlocit al societății. Socializarea manifestată (expresă) sau formală presupune intervenția unui factor conștient în dirijarea proceselor de socializare, prin intermediul unor instituții sau persoane specializate (școală, familie, pedagogi, armată), în scopul dezvoltării receptivității pentru obligațiile sociale. Formele indirect de socializare politică reprezintă acele achiziții care nu sunt ele însele politice, dar influențează formarea sinelui politic. Socializarea politică indirect cuprinde 3 metode specific de învățare:

1. Transferurile intrapersonale (copilul învață valorile politice prin prisma relațiilor interpersonale anterioare - ca membru al familiei, ca elev al unei școli dezvoltă relații multilaterale cu diferite forme de autoritate).

2. Ucenicia (diferă de prima prin faptul că experiențele din lumea nonpolitică îi oferă individului tehnici și valori pe care acesta le va folosi în special în contexte politice).

3. Generalizarea (extrapolarea opiniilor sociale, a valorilor sociale asupra anumitor obiecte politice).

Formele de socializare politică directă identificată de R. Dawson și K. Prewitt sunt:

1. Imitația (copilul care imită preferințele politice ale părintelui conștient sau inconștient - nu poate explica aceste preferințe politice);

2. Educația politică (se realizează prin modalități formale și neformale, existând în acest sens o multitudine de tehnici de învățare directă a atitudinilor și comportamentelor politice; prin această formă de socializare indivizii învață să se supună legilor, să-și plătească taxele, să-și protejeze proprietatea etc.)

Familia și școala sunt primele instanțe ale socializării politice, de aceea R. Dawson și K. Prewitt abordează școala ca agent socializator ținând cont de trei mari categorii de influențare a formării orientărilor politice: influența clasei (activitățile de zi cu zi, existența profesorilor), alte aspecte ale școlii (climat social, organizațiile de tineret), efectele educației asupra sinelui politic și relația școlii cu alți agenți de socializare politică.

Cercetările recente au descoperit ca procesele de socializare la copil încep devreme, în jurul vârstei de 6 ani, când copiii posedă deja anumite informații politice, cunosc anumite personalități și roluri politice precum președintele sau șefii partidelor, recunosc existența anumitor reguli și constrângeri de ordin public. La această vârstă primele semne se manifestă prin învățarea simbolurilor patriotice, precum imnul național, drapelul țării și recunoașterea sentimentului de identitate și apartenență la comunitatea națională începând cu vârsta de 10 ani se constată o cristalizare a opțiunilor politice și ideologice, chiar dacă acestea sunt o identificare reflexă cu opțiunea politică a părinților.

Ultimul model de socializare politică a copiilor este enunțat de David Easton, în colaborare cu R. Dennis, și este compus din patru fraze succesive de asimilare a fenomenelor politice în gândirea copiilor:

1. Politizare: sensibilizare pentru fenomenul politic;

2. Personalizare: câteva vârfuri ale autorităților politice servesc ca puncte de contact între copil și sistemul politic;

3. Idealizarea autorității: autoritatea politică este percepută ca fiind ideal benefică sau răufăcătoare și determină la copil reacții de dragoste sau ură;

4. Instituționalizarea: copilul trece de la personalizarea câtorva figuri politice la înțelegerea ansamblului de structuri și autorităților politice.

O mare parte a cercetătorilor americani au ajuns la concluzia că integrarea indivizilor în grupurile, colectivitățile sociale este rezultatul a trei factori:

a) însușirea, interiorizarea normelor juridice și morale, a modelelor de comportament și valorilor;

b) individul devine conștient de faptul că posibilitățile sale de alegere în ce privește rolurile sunt limitate;

c) ființa umană dobândește conștiința responsabilității referitor la modul în care respectă normele etico-juridice în virtutea căreia evită sancțiunile punitive ce succed în mod firesc încălcarea normelor și dorește, în același timp, să obțină mai mult prestigiu, aprecieri pozitive în urma conformării la modelul etico-juridic oferit de societate.

În procesul socializării individului, controlul social va conduce la acceptarea și interiorizarea valorilor, scopurilor, normelor, obiceiurilor și mentalităților colectivității, controlul social se transformă treptat în autocontrol, în acțiune liberă a indivizilor care vor reproduce, adesea în mod creator, modelul cultural-normativ al societății. În esență, socializarea are ca efect crearea de personalități conformiste, care vor manifesta comportamente previzibile, integrate în sistemul social. Dar socializarea este un produs dinamic, deschis, nelipsit de implicații ambivalente pentru că individul nu se va mărgini la o învățare mecanică a conformității în raport cu valorile și normele colectivității, nu se va integra linear în cerințele acesteia, ci va învăța să compare, să aleagă, să conteste, să respingă anumite modele din oferta societății. De aceea, R. Linton, E. Sapir, A. Kardiner etc. au înlocuit termenul de socializare cu cel de aculturație, accentuând asupra importanței asimilării valorilor și scopurilor, a modelelor culturale.

Socializarea politică este o fațetă a socializării de ansamblu a individului, a asimilării culturii societății, având o specificitate în ansamblul proceselor sociale prin faptul că ea va conduce în final la formarea acelor aptitudini ale ființei umane care, în calitatea ei de cetățean, îi va permite să facă distincție între societatea civilă și societatea politică, să înțeleagă și să evalueze faptele politice, să formuleze opțiuni politice și să participe la rezolvarea treburilor politice corespunzător statuturilor și rolurilor pe care le-a asimilat. Socializarea

politică este un proces complex, de formare și dezvoltare a culturii politice a individului, de însușire de către acesta a unor roluri care-l fac capabil de a participa la viața politică.

Însă socializarea politică, ca socializarea în genere, nu este un proces de „*dresură sociopolitică*”, nu constă într-o simplă recepție și acceptare pasivă a elementelor de cultură politico-juridică transmise de către generațiile mature, ci angajează o amplă modelare a personalității, susținute eforturi de învățare socială pe tot traseul vieții individuale, având ca produs observabil comportamentul politico-civic, participarea ființei umane la viața politică. Ea nu se rezumă la acumularea de cunoștințe, informații politice, nici la formarea unor capacități de valorizare a faptelor politice și de orientare în spațiul politic, ci în mult mai mare măsură constituie un exercițiu de practicare a unor comportamente politice, participative, de exteriorizare a personalității prin atitudini de acceptare sau neacceptare a unor decizii politice, prin formularea de opțiuni, prin operațiuni de propagare activă a elementelor culturii politice în favoarea valorilor pe care se axează personalitatea, de participare directă la activități de conducere etc.

Socializarea continuă (numită, de o parte a sociologilor, secundară) sau socializarea politică a adulților vizează procesele prin care cetățenii își asumă noi roluri politice care se intersectează cu viața politică, asociate cu asimilarea elementelor corespunzătoare de cultură politică, cu destructurări ale unor atitudini politice, reorientarea personalității spre noi valori politice. Cauzele principale ale resocializării politice pot acționa dinlăuntru personalității (deziluzii politice, pierderea speranței, contradicția dintre așteptările inițiale și performanțele regimului politic, sentimentul datoriei, trebuința de prestigiu social etc.) sau pot fi constrângeri exterioare: schimbarea regimului politic, intrarea în șomaj, schimbarea statutului profesional, pensionarea, apariția unor legi care afectează profund interesele cetățeanului etc. Procesul de socializare politică a adulților este sinuos, contradictoriu, personalizat, conține adesea drame personale cauzate de dificultățile schimbării unor convingeri și atitudini politice, a restructurării propriei ierarhii de valori politice etc. Noile achiziții ale culturii politice pot intra în conflict cu vechile valori și norme iar resocializarea făcându-se cu un grad de dificultate direct proporțional cu vârsta.

Socializarea politică, în bună măsură, coincide cu educația politică în sens larg (exercitată de familie, școală, universitate, mass-media, de alți factori educaționali), dar are o sferă mai largă prin aportul și al altor instituții (organizații politice, economice, juridice, religioase etc.) sau factori cu influență spontană, aleatoare. O parte a instituțiilor politice creează posibilități, în special pentru membrii lor, în vederea pregătirii pentru rolul pe care-l vor practica ulterior, pentru viitoare posturi în lumea elitei politice, fapt denumit socializare anticipată.

În funcție de gradul de conformitate cu valorile sistemului politic și de aportul la inovația politică-juridică, socializarea mai poate fi pozitivă sau negativă. Socializarea politică pozitivă presupune, în esență, conformarea la valorile sistemului, la modelul etico-politic oficial, manifestarea de către cetățean a unei conduite creative, inovatoare înăuntrul sistemului și nu împotriva lui. Pe când, socializarea politică negativă constă în asimilarea unei astfel de culturi politice care va conduce la marginalizarea persoanelor respective în raport cu cultura politică oficială, la dezvoltarea unei contra-culturi orientate de valori opuse sistemului politico-juridic existent (de exemplu: socializarea realizată în cadrul grupurilor protestatare, a mișcărilor de dizidenți politici, a formațiunilor opuse politicii regimului etc.).

Probleme etice în activitatea de marketing

Angela Zelenschi, conf. univ. interimar, dr.
Institutul Internațional de Management „IMI-NOVA”

Societatea contemporană poate fi considerată drept una de consum, o societate în cadrul căreia se pune un accent deosebit pe consumul unor produse în dependenta de necesități, cerințe și posibilități. Consumul reprezintă un segment important în mecanismul vieții economice, deoarece prin deciziile de cumpărare, consumatorii determină vânzările și profitul firmei. Din această perspectivă, societatea reprezintă un sistem de nevoi și dorințe umane, care solicită produse și servicii oferite de afaceri. Nevoile umane constituie motorul întregii activități social-economice. Atâta vreme cât o nevoie nu este satisfăcută, oamenii reacționează și caută obiectul cu care își pot asigura satisfacerea ei. Transformate în mobiluri ale activității sociale, nevoile devin interese.